

Summering av lagar och argument för hemundervisning

Det är lagligt i Sverige att undervisa sina barn själv hemma. Denna rättighet regleras av 10 kapitlet i skollagen som säger "*medges att fullgöra skolplikten **på annat sätt** ... om det framstår som ett fullgott alternativ...*".

Inför att skollagen skulle förnyas 1985 fanns dock funderingar på att ta bort denna rättighet men det konstaterades då, att rätten måste finnas kvar eftersom lagen i annat fall skulle vara i strid med "den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna" som Sverige undertecknat/ratificerat 1952. Man skrev då in i Skollagen: "*Skolplikten **motsvaras** av en **rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.***" **Rätten** som avses, är rätten som Europakonventionens Tilläggsprotokoll i Artikel 2 definierar som "***föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse***". Istället för att ta bort "*plikt*", som man håller fast vid, skrev man att "*plikten*" motsvaras av en "*rätt*".

1 januari 1995 inkorporerades **Europakonventionen** som svensk lag enligt regeringens Proposition 1993/94-117

Sverige hade tidigare (vid ratificeringen 1952) reserverat sig mot andra meningen i Tilläggsprotokollet, Artikel 2: "*Vid utövandet av den verksamhet som staten kan ta på sig i fråga om utbildning och undervisning skall staten respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse.*" Då fanns inga friskolor och officiellt inga hemundervisare. Man var orolig för att föräldrar skulle ta barnen ur skolan pga religiösa/filosofiska skäl, med stöd av ratificeringen av konventionen.

Nu, 1995, återkallade regeringen denna reservation, eftersom man ansåg att den inte längre behövdes, bland annat med detta argument: "***Under hänvisning till att dagens skolundervisning skall vara objektiv och eleverna således inte tvingas bevista en undervisning som strider mot föräldrarnas övertygelse samt till att gällande skollag ger möjlighet att fullgöra skolplikten genom fristående skolor eller genom hemundervisning, föreslår kommittén att den svenska reservationen återkallas.***"

Detta är anmärkningsvärt. Eftersom gällande skollag från 1985 ger möjlighet till undervisning "*på annat sätt*" (friskolor och hemundervisning), behövdes inte reservationen mot skyddet av föräldrarnas rätt. Med andra ord: Föräldrarnas rätt är redan skyddad, eftersom man bl a får hemundervisa. **Om detta var argument nog för att återkalla en tidigare reservation mot en artikel i Europakonventionen, är det självklart argument nog för en familj att utnyttja sin rätt att hemundervisa!**

Länk till den antagna regeringspropositionen Proposition 1993/94-117:
<http://www.skola.gr8.se/dokument/index.php?path=Juridik%2F&download=Proposition%201993%3A94-117%20-%20Riksdagen-Inkorporering%20av%20Europakonventionen%20och%20andra%20fri%20och%20rattighetsfragor.pdf>

I Skollagen 10 kap. Särskilda utbildningsformer finns vi en intressant sak till, vad gäller

det kommunala medgivandet till att undervisa på annat sätt:

4 § Ett skolpliktigt barn **skall medges** att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag, **om det framstår som ett fullgott alternativ** till den utbildning som annars står barnet till buds enligt lagens föreskrifter.

Lagen säger inte "bör medges", utan "**skall medges**". Om det framstår... osv.

I Skollagen 10 kap. Särskilda utbildningsformer finns vi en intressant sak till, vad gäller **hur** och **när** den kommunala insynen skall ske:

"...om det framstår som ett fullgott alternativ."

Om det är ett fullgott alternativ till kommunal grundskola måste bedömas. Hur? Jo:

"Medgivande kan lämnas för upp till ett år i sänder. **Under dess giltighetstid** skall prövas hur verksamheten utfaller."

Med andra ord kan inte kommunen, enligt detta lagrum, avslå en familjs första ansökan att hemundervisa, eftersom man då inte har möjlighet att bedöma "hur verksamheten utfaller". Det är **utfallet** som avgör huruvida familjen ska få fortsätta hemundervisa eller inte.

Skollag (1985:1100)

Utfärdad: 1985-12-12

3 kap. Skolplikt och motsvarande rätt till utbildning

Inledande bestämmelser

Skolplikten **motsvaras** av en **rätt att få** utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.

10 kap. Särskilda utbildningsformer

4 § Ett skolpliktigt barn skall medges att fullgöra skolplikten **på annat sätt** än som anges i denna lag, om det framstår som ett fullgott alternativ till den utbildning som annars står barnet till buds enligt lagens föreskrifter. Behov av insyn i verksamheten skall kunna tillgodoses.

Medgivande kan lämnas för upp till ett år i sänder. Under dess giltighetstid skall prövas hur verksamheten utfaller. Medgivandet skall återkallas med omedelbar verkan, om nödvändig insyn i verksamheten inte ges eller om det av annat skäl inte kan antas att förutsättningar för godkännande fortfarande föreligger.

5 § Frågor enligt 4 § prövas av styrelsen för den skola där barnet annars skulle ha fullgjort sin skolplikt. Om barnet har sådant funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för mottagande i särskolan eller specialskolan, skall styrelsen höra Socialstyrelsen innan ett medgivande lämnas eller återkallas. Lag (1995:1248).

6 § Beslut i ärenden enligt 4 § om att fullgöra skolplikten på annat sätt än som anges i denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (1995:63).

FN: Allmän Förklaring om de Mänskliga Rättigheterna

Artikel 26

3. Rätten att välja den undervisning, som skall ges åt barnen, tillkommer i främsta rummet deras föräldrar.

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Tilläggsprotokoll till konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande

friheterna

Artikel 2 - Rätt till undervisning

Ingen får förvägras rätten till undervisning. Vid utövandet av den verksamhet som staten kan ta på sig i fråga om utbildning och undervisning **skall staten respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse.**

Convention against Discrimination in Education, General Conference at its eleventh session, Paris, 14 December 1960

Article 2

the following situations shall not be deemed to constitute discrimination,

(b) The establishment or maintenance, for religious or linguistic reasons, of separate educational systems or institutions offering an education **which is in keeping with the wishes of the pupil's parents** or legal guardians, if participation in such systems or attendance at such institutions is optional and if the education provided conforms to such standards as may be laid down or approved by the competent authorities, in particular for education of the same level;

Article 5

1. The States Parties to this Convention agree that:

(b) It is essential to respect the **liberty of parents** and, where applicable, of legal guardians, **firstly to choose for their children institutions other than those maintained by the public authorities** but conforming to such minimum educational standards as may be laid down or approved by the competent authorities and, secondly, to ensure in a manner consistent with the procedures followed in the State for the application of its legislation, **the religious and moral education of the children in conformity with their own convictions**; and no person or group of persons should be compelled to receive religious instruction inconsistent with his or their convictions;

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms

Article 2 - Right to education

No person shall be denied the right to education. In the exercise of any functions which it assumes in relation to education and to teaching, the State shall **respect the right of parents to ensure such education and teaching in conformity with their own religious and philosophical convictions.**

International Covenant on Civil and Political Rights, Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966

Article 18

4. The States Parties to the present Covenant undertake to have **respect for the liberty of parents** and, when applicable, legal guardians **to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions.**

Betänkandet (SOU 1998:113) I god tro - samhället och nyandligheten (dnr S98/5769/HS)

Skolverket tillstyrker förslaget att kommunerna ska informeras om regler och villkor för skolpliktens fullgörande på annat sätt. Skolverket avstyrker förslaget att socialnämnd

ska avge yttrande i ärenden som rör skolpliktens fullgörande på annat sätt. Vidare avstyrker Skolverket förslaget att föreskriva att kommunen förordnar en kontaktperson till barn som fullgör sin skolplikt på annat sätt.

Skolpliktens fullgörande på annat sätt

Utredningen föreslår att kommunerna på lämpligt sätt ges tillräcklig kunskap om regler och villkor för skolpliktens fullgörande på annat sätt, s.k. hemundervisning (s. 277)

Det är viktigt att problemen med kommunernas hantering av den s.k. hemundervisningen uppmärksammas. Dessa problem har Skolverket kunnat konstatera i sin tillsyn. I vissa fall har stora brister i hanteringen uppenbarats. Skolverket har informerat om frågan i sitt Nyhetsbrev. Skolverket tillstyrker utredningens förslag i denna del.

Utredningen föreslår att socialnämnd skall avge yttrande i ärenden rörande skolpliktens fullgörande på annat sätt (s. 277)

Skolverket avstyrker utredningens förslag på denna punkt. När en kommun fattar sitt beslut om huruvida ett barn ska fullgöra sin skolplikt på annat sätt, ska den ta fram de underlag den behöver för att fatta sitt beslut. Detta betyder inte att frågan om vilken utbildningsform ett barn undervisas i med automatik skulle vara ett ärende för socialtjänsten. Ett sådant tillvägagångssätt skulle kunna uppfattas som en kränkning av familjens integritet.

Utredningen föreslår att kommunen förordnar kontaktperson till den skolpliktige (s. 277) Skollagen 3 kap 13 § och 10 kap 4 § förutsätter att kommunen har en löpande insyn i den s.k. hemundervisningen. Skolverket ställer sig tveksamt till att reglera frågan om hur kommunen ska genomföra denna insyn eftersom verksamheten kan behöva följas upp på olika sätt. Skolverket avstyrker således utredningens förslag på denna punkt.

5 FRIENDLY SETTLEMENTS ON RELIGIOUS ISSUES (1971-2001), Sara Vann, Human Rights Without Frontiers

1971

Karnell and Hardt v. Sweden

Application No. 4733/71

The applicants, members of the Evangelical Lutheran Church of Sweden, sought permission to provide religious instruction for their children in place of the school's religious instruction. Section 27, paragraph 2 of the Swedish School Act of 1962 provided for the possibility of obtaining permission from the King-in-Council. However, the King-in-Council denied the applicants' application. The Swedish Board of Education upheld this decision, remarking that exemptions should only be given to pupils, "whose parents adhere to a faith and concept of life which essentially belongs to a different civilization than our own." Only 29 of 1,592 students granted exemptions at the time of Karnell and Hardt's application were not Roman Catholic or Jewish.

The applicants appealed to the Europe Court of Human Rights, submitting that their rights under Article 2, Protocol No. 1 ensuring the right of parents to ensure education and teaching in conformity with their religious beliefs had been violated. They opined that the school's religious instruction delivered a hostile view of the Christian religion. The Commission declared the application admissible. Thereinafter, Sweden agreed to amend its law to provide an exemption for Lutheran Evangelicals from the compulsory religious education law.

The European Court of Human Rights decided that this agreement satisfied Article 2, Protocol 1 of the Convention and therefore that it constituted a friendly settlement. Consequently, the case was struck from the list.

Footnote: Karnell and Hardt v. Sweden follows up the 27 June, 2002 HRWF press

release, "4 friendly settlements on religious freedom issues." It is not available on the website of the European Court of Human Rights, but can be accessed in the 1971 Yearbook of the European Convention on Human Rights.

Länk:

<http://www.skola.gr8.se/dokument/index.php?path=Juridik%2FEU%20Court%20cases%2F&download=KARNELL%20AND%20HARDT%20v.%20SWEDEN.pdf>

STATISTIK

Från "Hemskola - en annan väg till bildning" av Fredrik Sjöstrand, som studerar företags- och nationalekonomi vid Linköpings universitet.

<http://www.smedjan.com/content/display.asp?nr=583&format=print>

Länk:

http://www.skola.gr8.se/dokument/index.php?path=Hemundervisning%2F&download=Hemskola_en_annan_vaeg_till_bildning.2001-06-07.pdf

Lysande resultat

Enligt en studie som gjordes 1997 av dr Brian D Ray presterar hemskolade elever betydligt bättre än elever som går i offentliga eller privata skolor i alla ämnen på de standardiserade tester som ofta förekommer i USA.

Hans undersökning konstaterar också att hemskolade barn presterar ungefär lika bra på dessa tester som vanliga skolbarn när barnen hemskolats under ett år, men att resultatet sedan stiger brant under de följande två åren. Det tar alltså minst ett år, enligt Ray, innan resultatet börjar skilja sig märkbart mellan hemskolade barn och vanliga skolbarn, till de hemskolade barnens fördel.

Att resultatet för de hemskolade barnen är bättre än för vanliga skolbarn har naturligtvis flera orsaker. Hemskola innebär att föräldrarna får ett mycket starkt engagemang i sina barns utbildning, vilket är den viktigaste förklaringsfaktorn när det gäller skolresultat. Andra förklaringar kan vara att utbildningen blir mer anpassad till det enskilda barnets behov och önskemål, att barnet får en personlig lärare eller att undervisningsgrupperna, om familjen har flera barn, blir små. Bland de hemskolade barnen finns inte de skillnader mellan olika grupper av barn som finns i det offentliga skolsystemet, enligt Ray. Barn till låginkomsttagare har lika bra resultat som barn till höginkomsttagare. Etniska minoriteter uppnår samma resultat som vita, och barn till akademiker ligger på samma nivå som barn till lågutbildade föräldrar. Enligt en annan undersökning (Rudner 1999) spelar det inte heller någon roll hur mycket pengar som föräldrarna satsar på utbildningen. Barn vars föräldrar satsar mindre än 200 dollar på utbildningen når samma resultat som barn vars föräldrar satsar mer än 600 dollar. I snitt satsar varje familj mellan 400 och 500 dollar om året plus den tid som föräldrarna lägger ner själva. Inte heller spelar eventuell lärarbehörighet någon roll. Barn vars föräldrar har lärarbehörighet uppnår samma resultat som barn vars föräldrar saknar sådan behörighet (Ray 1997).

Inga sociala dvärgar

De flesta - i alla fall i USA - oroar sig inte så mycket över de hemskolade barnens resultat - de vet att de normalt är lysande - utan över om barnen över huvud taget kommer i kontakt med samhället utanför familjen.

"Hur blir det med barnens socialisering?" är den vanligaste frågan som ställs till föräldrar som hemskolar. Föräldrarna brukar då svara att de inte ser skolan som någon bra plats att utveckla sunda sociala erfarenheter på - att bli placerad i ett klassrum med 25 andra elever som är i exakt samma ålder som en själv och med bara en vuxen som försöker få till någon form av ordning och där mobbning är vanligt. Detta behöver inte

nödvändigtvis vara den bästa vägen till social kompetens för ett barn. Tvärtom, genom att tillsammans med sina föräldrar och andra vuxna gå ut i den verkliga världen utanför skolan kan barnet få en mycket bättre social orienteringsförmåga.

Rays studie visar också att hemskolade barn inte blir socialt isolerade. De deltar i allmänhet i en rad olika aktiviteter utanför hemmet som t ex sport, hobbyarbete, kyrkliga aktiviteter och studier med andra barn. Enligt en undersökning som gjorts av Gary Knowles vid Michigan-universitetets School of Education, som omfattar 53 vuxna som har blivit hemskolade som barn, visar dessa inte några tecken på att inte kunna fungera i samhället. Ingen var ofrivilligt arbetslös eller i behov av några socialbidrag. Många av de intervjuade hävdade att deras utbildning hade hjälpt dem att fungera tillsammans med människor från andra kulturer eller bakgrunder. Knowles konstaterade också att de f d hemskolade personerna ofta hade en mera självständig syn på samhället och på sin egen roll i detta samhälle. Vidare sökte sig de hemskolade personerna ofta till arbeten som innebar självständighet, flexibilitet och kreativitet samt att de i regel hade mycket bra självförtroende. T ex var ungefär två tredjedelar av de hemskolade personerna egna företagare! De flesta hade också en positiv syn på sin uppväxt. 96 % av de undersökta hävdade att de skulle vilja bli hemskolade igen om de fick chansen att leva om sina liv.

2005-12-01 The Seattle Times: Home-schooling in the modern world: Success of home-schooled children

Länk:

<http://www.skola.gr8.se/dokument/index.php?path=Hemundervisning%2FMedia%2FUSA%2F&download=The%20Seattle%20Times-%20Home-schooling%20in%20the%20modern%20world-%20Success%20of%20home-schooled%20children.pdf>

I've since learned that these kids were not the home-schooling exception but the rule, which makes me wonder how anyone could look at the data and say it deprives kids of anything. In a landmark study by Dr. Brian Ray of the National Home Education Research Institute, among 7,000 young adults who had been home-schooled, 74 percent had attained some college courses, compared with just 46 percent of other young adults — and 82 percent said they would home-school their own kids. On the social front, almost twice as many home-schooled adults as those in the general population were active in their community (71 percent to 37 percent) and "very happy" with life (59 percent to 28 percent).

In 1998, a Home School Legal Defense Association's study of 20,760 home-school students found that: "In every subject and at every grade level (on standardized tests), home-school students scored significantly higher than their public and private school counterparts." Younger home-schoolers performed one grade level higher than their public and private school counterparts, and by eighth grade, "the average home-school student performs four grade levels above the national average."

Hemundervisning ett lyckat undervisningsexperiment, Simone de Hoogh, 2005

Länk:

<http://www.skola.gr8.se/dokument/index.php?path=Hemundervisning%2FMedia%2F&download=Hemundervisning%20ett%20lyckat%20undervisningsexperiment%2C%20Simone%20de%20Hoogh.pdf>

De senaste åren har antalet hemundervisade barn ökat i många länder. Hemundervisning är mest känt som ett fenomen i de anglosaxiska länderna. I USA uppskattar man att mellan 1,1 och 2,1 miljoner barn hemundervisades under skolarbetet 2002–2003. Det betyder att antalet hemundervisade barn i USA har ökat med 500% sedan 1990-1991. Ökningen per år ligger mellan 7% och 14% (Ray, 2004b, s. 8). I

Storbritannien är minst 100.000 barn hemundervisade. Även i många andra europeiska länder har hemundervisningen de senaste åren ökat. I Flandern, som språkligt är den holländska delen av Belgien, blev 180 barn hemundervisade under 2001, tre år senare hade den siffran fördubblats. I Norge blev 50 barn hemundervisade år 1996, år 2001 hade antalet ökat till 500 barn (Sperling, 2005). I Frankrike hemundervisas 10.000 barn. Trots att hemundervisning är officiellt förbjuden i Nederländerna fanns det 250 barn som hemundervisades år 2001. Madam Winkels, föreståndare för LOBO i Nederländerna, talade år 2005 om cirka 3.000 barn i Nederländerna som står utanför det traditionella skolsystemet.

Så - varför hemundervisa?

Fördelar

1. Individanpassad utbildning
2. Enskild undervisning, one-to one.
3. Lärandet sker mer relevant och närmare praktisk applikation av kunskaperna
4. Trygghet i familjen och hemmet
5. Samma värdegrund som familjen
6. All statistik pekar på goda och bättre resultat i lärandet

Behöver inte utsättas för...

1. Stök och bråk som ofta tar upp merparten av skoldagen
2. Grupp-tryck
3. Mobbing
4. Splittrad värdegrund
5. Kameraövervakning eller annan kränkande övervakning (!), som är ett tydligt tecken på skolans misslyckande!

Statistiska skäl

1. Snabbare lärande, snabbare färdig för gymnasiala och högskole-studier
2. Bredare lärande, projektbaserad, mer anpassat till livet
3. Hemundervisade elever klarar sig oftast bättre socialt
4. Hemundervisade elever klarar sig oftast bättre än sina föräldrar ekonomiskt som vuxna
5. Ökar kreativiteten, skapar ett fritt och självständigt tänkande
6. Ökar förståelse för omvärlden, lärandet är närmare vardagen och livet
7. Föräldrar som inte engagerar sig i sina barn, tänker inte hemundervisa. Funderar du på att göra det, är du med största sannolikhet engagerad...

Juridiska skäl

Lagarna ovan är till för att skydda föräldrarnas rätt att välja utbildning för sina barn. Föräldrars rätt står över staten/kommunen i detta, så man kan säga att: Hemundervisning handlar inte om huruvida det är bättre eller sämre än kommunal skola -- det handlar om att man har **rätt** att välja hemundervisning för sina barn, om man som förälder ser att det skulle vara bäst för sitt barn.